

הדבר הכי נורא

שנה של שילטון טרור בלאמצרים, הוא לא היה מסוגל להזכיר אף שם אחד — מילבד אותו דודין מיסכן. האמת הפשוטה היא שמילטון, שבר את תשתית אש"ף כשם שהנציב העליון הבריטי שבר בשעתו את תשתית ההנהגה הציונית ביישוב העברי, אחרי השבת השחורה ומעצר המנהיגים, ולכן, כאשר בא מילטון להתפטר, קיבל שרון את ההתפטרות בהתלהבות, עוד לפני שהצליח לסיים את המישפט. שרון רבא סילק את שרון זוטא, מכיון שאינו אהב כישלונות הנוקפים על חשך בוננו. מילטון חוזר לעולם האקדמי כאדם מובס, מוכה ומודה, כשעל שפתיו חיוך של עליונות אינסופית. אני תמה איך יישבו עימו עמיתיו באוניברסיטה ליד שולחן אחד. ידיו של האיש מגואלות בדם. גם אם הדם נשפך בפועל בידי אחרים, הוא הפעיל מיסטר של טרור כלפי האוניברסיטת הפלסטיות, גירש מרצים והתעלל בסטודנטים. הוא גרם סבל לאנשים ללא-ספור, האם אחרי כל אלה יחזור להדרה-האוכל של הסגל באוניברסיטה, ועמיתיו יחליפו עימו דברי-נימוסין? ואם כן, מי יעז לפתוח בעתיד פה נגד הסגל האקדמי הגרמני, שקיבל בשעתו בחזרה את ה"קולגות" שפשטו את המדים?

מילחמתו של מיקו

בין הנירות הרבים הנצעים אלי מדי שבוע, היתה חוברת מטעם מוסד הקורא לעצמו, "מרכז המידע על שם דאג המארשילד לחקירת האלימות והשלום". עלילתה בה בהיסח הדעת, כאשר נתקל מבטי בשם מיכאל אלמו, קראתי את המאמר שנשא שם זה. הוא נקרא "מדוע לזנוח ישראל בלבנון", והוא הגן בלהט על זכותה וחובתה של ישראל לפלוש ללבנון ולהסתער על ביירות מול ה"פרובוקציה המרושעת של אש"ף, הזומם להשמיד את ישראל.

האוזן הישראלית מכירה את קולו של מיכאל אלמו, מפני שהוא מכהן מזה שנים רבות ככתב קול ישראל בלבנון. אבל אחדים מאיתנו מכירים את האיש, ולא רק את הקול הבוקע מן המקלט.

את משה גבאי מתל-בנימין ברמת-גן, שהכל קראו לו "מיקו" ושינה את שמו למיכאל אלמו, הכרתי ב-1946. פירסמתי אז את כתבי-העת במאבק, שהיה מעין אב רוחני של העולם הזה. בעמודי במאבק נולד הרעיון של "המרחב השמי", והעולה לראשונה הצורך של האומה העברית החדשה, "להשתלב במרחב".

מיקו בא אלי והציע לערוך את החלק הספרותי של כתבי-העת (שהופיע לעיתים מוזמנות, כאשר היה לנו כסף להוציא אותו). שיחפנו פעולה במשך שנה ויותר, עד שמיקו נסע לאמריקה כדי ללמוד דראמה.

לימודיו נמשכו במשך כל תקופת מילחמת-העצמאות. הוא עקב אחריה — ואני משער שבהתעניינות רבה — בחצי-הכדור המערבי.

אחרי שהסתיימה המלחמה, חזר אלמו וייסד כאן את תיאטרון זירה. אני זוכר אותו משני טעמים: מפני

מיכאל אלמו (משמאל) עם אכנרי (1941)

שהציג מחזה-זוטא שלי על שועלי שימשון, ומפני שהכרתי שם צעירה בשם רחל, שהיתה לאשתי.

זמן-מה לאחר מכן נסע מיקו ללונדון, ושם נשאר מאז. מבירת בריטניה עקב — ושוב, אני משער, בהתעניינות רבה — אחרי מילחמת-סיני, מילחמת ששת-הימים, מלחמת-ההתשה, מלחמת-הליטאני, וכעת מלחמת-הלבנון.

אני מניח שהספרותיים של מיכאל אלמו גדל ממלחמה למלחמה. מילחמה דומה ליצירות-פאר של צייר גדול, צריכים להסתכל בהן ממרחק-מה. כשאתה קרוב מדי — למשל, כשאתה בעצמך לוחם, ולידך נהרגים חברים — אתה עלול לראות את התמונה בצורה מעוותת. אינך מסוגל להעריך כראוי את יופיה, אבל כאשר אתה רואה את המלחמה ממרחק, וכמה אלפי קילומטרים טובים של ים ויבשה מפרידים בינך ובינה, אתה רואה אותה במלוא הדרה. אתה איידיאטיבי, אתה יכול ליהנות ממנה.

ולכן יש לנו ספרותיים כמו מיכאל אלמו, המקבל על עצמו בלונדון להצדיק את זועת לבנון, כשם שיש לד, באותה לונדון, אשה כמו ואנסה דרגרייב, התומכת בפלגים הקיצוניים ביותר של הפלסטינים, השוללים את עצם קיום ישראל, ואנסה, שהתנפלה לאחרונה בפסטיבל-סרטים באיטליה על כתבת העולם הזה שרית ישי, מתנגדת לקו המתון של הנהגת אש"ף, היא מוכנה להילחם עד ה"לוחם הפלסטיני האחרון, כשם שמכאל אלמו מוכן להילחם עד החייל האחרון של צה"ל.

אולי יילחמו ביניהם? —

לעבור את הגשר לירדן, לשלוח בן ללימודים, לשגר או לקבל סחורה — להזדקק לאגודות השנואות, שהפכו נציגי הכיבוש הישראלי כלפי האוכלוסיה.

גידול כנופיות מזוינות של קוויזלינגים היה רק חלק קטן ממיפעלו של הפרופסור. במשך שנת כהונתו קם בגדה מיסטר של טרור, שחדר לכל שיטחי החיים: כגירת אוניברסיטות, גירוש המוני של מרצים שלא חתמו על הצהרה נגד אש"ף, מניעת הלימודים מסטודנטים, איסור עיתונים וספרים (נוסף על הצנזורה הרצחנית, שאסרה פירסום מאמרי העולם הזה, למשל, בעיתונים הערביים), הסדרה פסיית של אנשי-ציבור בכל שעות ה"לילה, מעצרים ומעצרי בית, זימון אישים לפגישות ואי-לוצם להמתין במשך שעות ארוכות לפקיד זוטא כלשהו.

הפקעת קרקעות, פתיחה באש על מפגינים בלתי-חמושים, פציעתם והריגתם.

צריך אדם להיות גם טיפס וגם חולה בשיגעון-הגדלות כדי להאמין, כי בשיטות כאלה ניתן לשבור את רוחו של עם. מילטון האמין. הוא היה בטוח כי באווירה של פחד מתמיד אפשר לגדל פלסטינים "מתונים" כלבים צייתניים שיאכלו מיד האדון.

שיטה זו נכשלה כישלון טוטאלי. הנאמנות לאש"ף בשטחים הכבושים לא פחתה, אלא גדלה, ובעיקבות ה"מצור על ביירות אף גאתה והגיעה לשיא. האגודות הכפריות התמוטטו, אנשיהן הוחרמו ונודו גם על-ידי בני מישפחותיהם, וכמה מהם ניסו להתאבד מתוך דיכאון גפשי.

הסוף בא כאשר הכריזה ממשלת-ירדן כי תגזור דין-מוות על הבוגדים שיצטרפו אליהן. גם מוצטפה דודין מיהר להתכחש למעשיו ולריב עם שרון.

מילטון, ברוב חוכמתו, היה בטוח כי ירדן תתמוך בו בקט, כדי להרוס את אש"ף, הוא לא ידע כי ירדן שר-אפת להסדר עם אש"ף, ואיך יכול היה לדעת, כאשר אינו חי בעולם של מציאות, אלא בעולמות-התעוועים של מושל קולוגיאלי?

כאשר הופיע לאחרונה בטלוויזיה, מול שלושה מראיינים נכנעים נראה לי האיש קשקשן סוג ג' בסרט הוליוודי, ודאי המשחק תפקיד של מושל צבאי-גרמני בצרפת. הוא דמה להפליא לאדוננו, אריאל שרון, מבחינת השקרנות, היותה ועות-המצה, הוא מהדורת-כיס שלו.

כמו שרון, גילגל את כל האחריות למעשים הבלתי-נעימים על צה"ל, למה לא? זה נוח! לא הוא הרג את המפגינים, אלא צה"ל, לא ידיו מגואלות בדם, אלא ידיו של צה"ל, לא הוא סגר את האוניברסיטות, אלא צה"ל, וכן הלאה — כאלו יכול היה המפקד הצבאי המיסכן לעשות דבר, וחצי דבר בניגוד לרצונו של מילטון, שהיה אז איש-אמונו של שרון והרוח החיה של המישטר החדש בגדה!

שרון חוזר ומצהיר כי נחל ניצחון מזהיר בלבנון — בעוד כל העולם יודע כי המיבצע שלו הסתיים בתבוסה מדינית ניצחת. מילטון חוזר ומצהיר בגאווה כי נחל בגדה ניצחון מוחלט, ולראייה: במשך כל המלחמה לא היו שם הפגנות, היה שקט גמור.

זה נכון, היה שקט, לא מפני שנשברה תשתית אש"ף, אלא להיפך, אש"ף הוא שיעץ לתושבי הגדה לשבת בשקט גמור, כי היה ברור לכל שאריאל שרון ומנחם מילטון יגבלו בזמן המלחמה כל רחשוש של התנגדות כזו לפתוח בגירוש המוני של האוכלוסיה מן הגדה — במקביל לגירוש הפליטים הפלסטיניים מלבנון.

כדי להצדיק את מעשה-התועבה, חוזר מילטון כמו תוכי על מליצה אחת: אש"ף הוא נגד הידברות עם ישראל, לכן צריכים לשבור את תומכו ולהמציא "מתונים", כמו שרון עצמו, הוא פשוט מתעלם מן העובדה כי כמעט מדי יום מדוחות העיתונות על הצהרות של ראשי אש"ף על כוונתם להידברות לשם מציאת פיתרון מדיני.

כאשר נשאל מילטון מי הם האישים, המתונים" בגדה, המוכנים להפנות גב לאש"ף, חייך חיוך מיסטרורי, אחרי

הדבר הכי נורא שקרה לנו הוא שהפסיקו להתרגש מהרוגים! אומר לי קצין בכיר לשעבר בצה"ל.

מי זוכר את הימים ההם לפני הרבה-הרבה שנים — תריסר שנים, ליתר דיוק — כאשר כל הרג ליד התעלה היה זוכה במיסגרת שחורה בעמוד הראשון של העיתון, וכאשר הכל החליטו שזה אינו יכול להימשך, שאי אפשר לשכול המישה הרוגים בשבוע?

עכשיו נהרגו 368 נערים צעירים במלחמה, ונראה כי איש אינו מתרגש, איש אינו שואל: האם זה היה כדאי? האם זה היה נחוץ?

צעירים אלה, שרובם לא מלאו עדיין 20 שנים, שכל חייהם היו לפניהם, שיכלו להיות מדענים ומלחינים ורופאים וחקלאים ופועלים, שיכלו להתחתן ולהוליד ילדים ולדעת שימחה וצער, הישגים וכישלונות, כמו כולנו — האם מותר היה להקריבם? ועל איזה מיובח? איזו עקדה? לאיזה מולך?

אומרים שהיה "קונסנזוס לאומי" למען מיבצע שירחיק את "המחבלים" עד למרחק של 40 קילומטרים מן הגבול, לכן הוקדשו שניים-שלושה הימים הראשונים של המלחמה, שבהם נהרגו פחות מחמישים חיילי צה"ל — וביניהם צעירים נהדרים כמו גוני הרניק ורו גוטרמן.

אך על מה נהרגו שאר ה-320? כדי לגרש פליטים פלסטיניים? כדי להעביר את יאסר ערפאת ברוב כבוד מבני-רות לתוניס? כדי להמליך את כשיר או אמין? כדי לעשות טובה לאמריקאים? כדי להזין את הצבא הסורי, ככוח בלתי-מנוצה, למרחק של כמה קילומטרים מירחיה?

על שם מאות ועשרים צעירים! הבה נעמיד אותם בדימוינו, בשורה ארוכה אחת, האם זה היה שווה? כאשר הטלו לפני חידש לקרב נוסף בביירות המערבית, נגד "אייבים" שרובם אף לא הספיקו לשמוע את שם — מוראביטון — ולא ידעו מיהם ומהם, ועל מה הם לוחמים ונהרגים שוב — האם זה היה מותר?

מאת האמריקאים והאבות, מה מתרחש בליבם? אילו סיוטים נוראים פוקדים אותם בלילות? ברעג הגורא, כאשר נשמע הצילצול בדלת, ובחוף עומדים קצינים, ומראה פניהם אומר את הכל — איזו צעקה נבלמת בליבם?

ההקריינים אחוזי-שיגרה, המודיעים על האבידות בין הסיכון על הפגנה בפולין ותחזית מזג-האוויר — אילו מחשבות יש בליבם? האם בכלל מרגישים הם על מה הם מדברים? וכאשר חוזרת המצלמה מן התצלום השיגרה של הלפיד הבוהר אל פניה של שרי רז, הבולמת בקושי ציחקוק טובב המבקש להתפרץ — מה מתרחש בנפשנו? האם גם ליבנו? האם קרה לנו משהו? האם משהו מת בנו, ושוב איננו יודעים חיי-אדם מהם? האם האדישות הנוראה לחיי-החולת — ערבים בגדה, לבנונים בביירות, פלסטינים במחנות שאחילא וצברה — גרמו לכך ששוב איננו מסוגלים להתרגש גם לשמע מותם של הצעירים שלנו?

ריבוננו של עולם, מה קורה לנו?

אלוף החוצפה

אילו היה אלכסנדר ינאי משיא בימינו עצה לאשתו, שלומציון המלכה, היה אומר לה: "אל תיראי מפני הניצים ולא מפני היונים, אלא מפני העושים מעשה מילטון ותובעים שכר של אלי גבע".

קשה היה שלא לפרוץ בצחוק כאשר הודיע הרדיו כי הפרופסור מנחם מילטון, ראש המינהל האזרחי ל-איוור, יהודה ושומרון, התפטר במחאה על אי-מיו ועדת-חקירה לבדיקת הטבה במחנות-ביירות (ל-פני שבין נאלץ לשנות את טעמו).

אם יש מקום בספר ה"שיאים של גניס לשיא ה"עולמי של חוצפה, היתיה מ"עניק את התואר למילטון זה.

הטבה בביירות בוצע על-ידי הפלאגונות, שאומנו ר"ש חומשו על-ידי ישראל, אם יש בגדה המערבית כנר פיות הדומות לפלאגונות, שהוקמו ושחמשו על-ידי מילטון, לאגודות אלה גויסו פה ושם נכבדים ממורמים, שאבד עליהם הכלח, כמו מוצטפה דודין, אך ברוב המקרים מות אין חבירהן אלא חלאת הכפרים, בריונים ופושעים שם, שקיבלו נשק מיד הממשל כדי להשליט אווירה של טרור, אנשים פתחו אף פעם באש על האוכי-לוסיה, הרגו ופצעו, ראיתי אותם ברמאללה, וראיתי את הפלאגונות בביירות, וההבדל אינו ניכר.

בלבנון הופעלו הפלאגונות על-ידי אריאל שרון כדי "לשבור את תשתית המחבלים" — קדי: לגרש את הפלריטים הפלסטיניים, בגדה המערבית הופעלו האגודות ה"כפריות על-ידי מילטון כדי "לשבור את תשתית אש"ף". מילטון פיטר את ראשי-הערים הנבחרים ("תומכי אש"ף") וניסה להכניע את הציבור כולו על-ידי כך שינסה להכריח כל מי שהיה זקוק להיתר כלשהו מצד השילטון —

מיכאל אלמו